

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 80— Cor.
 Pe jumătate an 40— .
 Pe 3 luni . . . 20— .
 Pe o lună . . . 7— .
Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 100 franci
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

**REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 1 Gor.
 Manuscrisurile nu se în-
 napolază.

Golgota.

Batjocoriți am fost și scuipați, defăimați și urmăriți, căci n'aveau ochi să ne vadă. Și ne-au prins și ferecat, ne-au închis și judecat, căci drept n'aveam să ne plângem. Când ceream apă, ne dădeau oțet, când ceream aer, nu ne încăpeau temnițele, iar când ceream lumină, astupau și cea din urmă ferestruie, căci cutezăm să cerem. Trupurile noastre în lanțuri, — le strângeau să ne doară și sufletul, și dacă ar fi avut putere ne-ar fi sugrumat în pântecile mamelor noastre, să nu ne mai naștem, căci peirea ne-o voiau. Am înghițit tot amarul, ce un neam pământean a fost în stare să înghită.

Moșteni ai ținuturilor ce le locuim de când a luat ființă neamul nostru, ne-au făcut slugi și robi și veacuri de-arândul tot noi am fost venetici și barbari. Pământurile pline de frumuseți și bogății, pe cari plugul românesc le-a brăzdat întâia oară, și din cari brațe românești au stors întâiele comori ascunse, le-au luat și ne-au lăsat săraci și cerșetori. Și pâinea din rodul muncii noastre dela ei am mâncat-o și apa din stâncile noastre dela ei am băut-o.

De vite ne foloseau și cu biciu ne băteau, iar din amarnica pâine de toate zilele tot noi trebuie să dăm parte stăpânului ce ne bătea. Și tot noi am fost cei sălbatici, urșii valahi, opincarii puturoși, căci de încercam să ne opunem, trupurile noastre mâncare era corbilor, în patru părți ale lumii. Alba-lulia și un fluer ar ști multe spune...

Șasezeci de ani de-atunci. A început iobăgia vechie, ca pentru noi să înceapă alta din nou. Totce bun am avut, puținul nostru nu ei ni l-au dat. Căci ce ei ne-au dat cu o mână, cu cealaltă au luat și rând pe rând au luat și din puținul nostru, ce-l avem de când nu ei erau stăpâni. Ne-au luat slujbașii, mari și mici, și i-au înlocuit cu străini de sufletul nostru, — au luat comunele noastre și le-au alipit la străini, ca să n'avem oameni de-ai noștri cari să ne spună lumii dovezi, — ne-au împestrițat cu streini, ca să nu zicem că pământul nostru e românesc, — orașele în cari se scurg bogățiile și lumina ni le-au luat, să rămânem tot cerșetori și în întunec, — ne-au luat școale românești, unde și numai când au putut, ca să ne zică neînvățați și dobitoci, — în toate colțisoarele ne-au fericit cu școale streine și în toate școalele românești ne-au fericit cu limbă streină, s'o învețe copilașii înainte de a ști vorbi

bine limba maicii lor, ca să nu zicem că limba noastră dulce e cea românească. Silitu-ne-au să ne rugăm, Tăe Tată, în limba lor. S'au folosit de sărăcia noastră, în cari ei ne-au băgat și ținut, ca să aibă în mâni pe învățătorii și preoții noștri, școala și biserica noastră; iar dacă acestea s-au împotrivit, trimis-au poliști, cari alături de jandarmii satelor să păzească „ideia de stat”. Și n'acelaș timp, când multele regimente românești au intrat cele dintâi în foc, când la toate fronturile fiecă loc era umezit de sânge românesc — pentruce oare, câtă vreme regimentele curat maghiare se adăpostiau în țară, păzind satele românești? — am fost internați, maltratați, închiși luni de zile, judecați la moarte, uciși și am fost opriți de-a putea cumpăra și măcar un lat de palmă din pământul nostru. Și acum, în lumea democrației? Momeli cu câteva oase de ros și sânge românesc nevinovat și o grămadă de scrum lângă lemnăria din losikafalva...

Nesfârșite au fost suferințele noastre, Părinte al tuturor! Lung a fost drumul Golgotei, căci l-am bătătorit de veacuri!

Părintele nostru! Dacă n'a putut trece dela noi acest pahar al suferințelor, ca să nu-l bem, facă-se voia Ta: Fă-ne părtași învierii de veci!

Zi de zi

Libertatea noastră.

Ni se pare o desmetecire după un greu coșmar respirația ușoară a libertății. Putem vorbi în dragă voie limba noastră, vom putea-o cultiva și noi după cum ne spune inima noastră românească. Putem cânta cântecele noastre, steagul nostru poate fâlfâi în dragă voie și tricolorul nostru nu mai e motiv de suliță întinsă. Treziți dintr'o sclăvie de secol e firească forța elementară cu care — după cele dintâi clipe de deșteptare — ne rupem lanțurile grele de robie. Nu mai este forță omenească care să poată suprima în noi aceasta năzuință de veacuri. Nu mai este suflare românească care să nu fie conștientă de aceasta dorință instăpânită pe sufletele noastre drept rezultat al secolilor de oprire. Nu este român de bine, care să nu poarte azi tricolorul, dragurgisitul nostru tricolor de ieri, ca simbol al unirei tuturor celor ce grăim acelaș grai. Acelaș simbol îl vestește steagul nostru care fâlfâie azi în plină libertate, și cântecele noastre de acelaș refren răsună.

Au fost zile de-o mândră satisfacție acelea ale desrobirii noastre simbolizate la început prin ivirea culorilor și a steagurilor. Satisfacție pentru noi, coșmar greu pentru stăpânii noștri de odinioară. Era rândul lor să se desmeticească. Pe când s'au trezit și-au văzut neputința și astăzi coșmarul nemilos, chinător îl apasă din greu. Nu mai au puterea sulițelor, nici ușile temnițelor deschise pentru noi. Este ceva din cântecul de lebedă în ultima lor sfortare de-a mai insulta tricolorul nostru. Se mai ivesc ș'acuma cazuri cari se repetă pe fiecare zi, în cari se mai ivesc volnicile lor de neam asiatic. Cum își pot ei închipui deodată, ei atotputernicii, că noi popor opincar, disprețuit, analfabet, să avem azi drepturi de om și încă de om liber! Își freacă ochii

cu neputință, mai trag palme copilândri voinicoși, mâne iusă vor fi nevoiți să tacă și să înghită noduri.

Nici palme, nici jandarmi, nici temnițe, dar nici vorbe amăgitoare, cari să ne nfrice astăzi și să pună stavilă neînfrânatului nostru dor de libertate, visat din leagăn, urzit din moși-strămoși. În desrobirea noastră este ceva din șborul paserei scăpată dintre gratii, care dă târcoale în aer cu ciripit nebun de voios, bate din arpi și nu-și găsește locul în imensul văzduhului. Noi ne concentrăm toată voința și energia într'un singur gând al libertății: să dăm mână cu toți frații noștri de-o limbă, și n'realizarea acestui ideal sfânt nu mai cunoaștem astăzi nici hotare nici opreliști.

Ei, cei cărora le zicem rămas bun fără regret după ce-i va părăsi coșmarul de azi aducă-și aminte de cădrele strănte în cari ne forțau să viețuim alături de ei, mărturisească odată toată ura simțită împotriva noastră, răsfoliască literatura și ziaristica lor contemporană din care vor afla motivele pentru cari visul nostru de veacuri a fost ceea ce vom realiza mâne. Nu mai cheltuiască energie în insultele la adresa tricolorului nostru, nu mai însceneze bătăi și să se repezească furioși să-l rupă de pe pieptul celor ce-l poartă cu mândrie. A trecut regimul împănășilor și n' schimb adierea libertății pătrunde în lumea noastră subjugată, adiere, care mâne ne aduce un cald soare de nădejdi și eternă unire. Iar ei treziți din coșmar, bucură-se c'au scăpat de opincari și nu mai încerce să ne ademenească cu vorbe amăgitoare. Noi știm cărarea care ni s'a deschis.

Scrisoare deschisă către neamul românesc!

Suntem în ajunul ceasului al 12-lea, care o să ne ia piatra de pe inimile și piepturile noastre de veacuri întregi apăsată și zdruncinată: culturalicește și materialicește de-o mie de ani. Până aci și nu mai departe, — să zicem Români din patru unghiuri! Se apropie ziua redeșteptării, a desrobirii noastre cu iuteala gândului, scaldane-vom noi cu toții la Alba-lulia — în 1 Dec. — în lumina și căldura soarelui nostru propriu, căci până acum numai un Dumnezeu și un soare exista, cum ei ziceau: Dumnezeu și soarele ungureș; vrut-a Messia, al nostru Wilson să ajungem și noi la un Dumnezeu, la soarele și la viața noastră proprie.

Acum ridicați fiind și noi la nivelul de om, voim să ne folosim de acest drept natural, vrem să ne scuturăm de jugul ungureș pe veci, vrem să ne validăm în lume ca popor conștiu și demn de viață, care prin lanțurile robiei numai amuțiți și amortiți am fost, vrem să arătăm lumii că înjaste mâni mai curge un sânge de Traian și că ginta latină și capetele noastre le încoronează, vrem să dovedim, că cultura, însușirile și caracterul nostru mai puritan și mai nobil este decât al opresorilor noștri seculari; vrem în fine ca toți cari vor trăi între noi să fie și ei fericiți ca și noi. Noi cunoaștem sclăvia știm să o prețuim cât e aceea de dureroasă, și așa știm să ne ferim de ea atât pentru noi, cât și pentru alții.

Acum dar alergați fraților, la Alba-lulia, ca să ne manifestăm acolo în senzul cerut de Messia al nostru, Wilson și de puterile învingătoare, să dăm mână cu mână cei de-o inimă română, să cântăm hora frăției pe pământul nou al României.

Cei cari sunteți împiedecați, mai cu seamă mărginașii, pe cari nu vrem să îi pierdem, trimiteți telegrame de aderență la Consiliul nostru Național la Alba-lulia sau Arad, care ca niște adevărați eroi din răspuneri luptă pentru eliberarea noastră.

Vagoane întregi de aderențe ar fi cu mult prea puține, ca să arătăm celor chemați, că noi mai bine perim, decât să mai purtăm jugul robiei și că vrem firm și tare unirea tuturor Ro-

mânilor, cari trăesc etnografice la olaltă, dar pe baza ilegală a forței brutale — separați.

Ați luptat pân'acum destul pentru scopuri străine, săpându-vă chiar groapa proprie; închisune-au școlile atunci când voi săngerati pentru ei pe câmpurile de luptă și luatu-v'au tot atunci ca bună răsplătă pentru serviciile voastre și dreptul de a câștiga pământ, acum ne opresc și ouvântul înafară, oprind organul nostru obicios *Românul* dela hotarele Ungariei de acum.

Nouă nu ne mai trebuie drepturile date de ei, acele ne le vom face noi înșine, suntem chiar sături de legile lui Kossuth, Deák, acum ale lui Jászai, Károlyi și fie aceia oricine; toți sunt una numai masca alta.

Să strigăm dar toți în glas sus și tare care să ajungă prin vrednicii noștri fruntași la urechile lui Messia al nostru și la puterile învingătoare: Jos cu lanțurile sokavismului, jos cu masca pseudodemocrației maghiare amăgitoare și nesinceră, jos cu mistificările maghiare seducătoare, noi vom numai dreptul nostru natural, casa și masa proprie, în care ne vom aranja după bună chibzuință a întreg neamului românesc.

Totodată vă rog pe toți, ca să schitați atrocitățile comise de jandarmi și preste tot din partea Maghiarilor în contra neamului românesc, cu nominarea și scurta fasiune a marturilor — la adresa: Garda Națională Română, Arad Ferenczter 9, căci este lipsă de aceste date.

Să trăiască întreg neamul românesc.

Brândușa, locot.-colonel

Salutul femeilor române.

Zi mândră și măreață a neamului nostru fii slăvită și salutată de focul sfânt de înălțare a sufletelor noastre!

Zorile tale străbat cu raze de aur munți și văi, șesuri și coline, chemând la Statul mare, la soborul eliberător pe toți fii și fiicele poporului românesc.

În zarea largului întins grăbesc spre cetatea reamintirilor noastre duiioase și de mândrie sute și mii să mărturisescă în fata lumii întregi, că un popor de-o străveche obârșie vrea să fie de astăzi înainte stăpân pe soarta sa.

Stăpân pe sufletul său românesc încătușat de veacuri, stăpân pe mândria originii sale contestată, stăpân pe prezentul și viitorul său.

Și precum steaua dela Vrîileim a adus lumii mântuire, astfel razele luminoase a zilei noastre de sfânt praznic dela Alba-Iulia vor fi salvarea noastră.

Până unde străbate graul nostru dulce — Români din patru unghieri — vor veni cu toții invocând cerul și pământul ca mărturie să le fie, jurămîntei lor solemne.

Grăbivor vlădicii cu crucea în frunte însoțiți de preoți cucernici, cari veacuri ne-au păzit jertfelnicele sfinte și credința strămoșească.

Grăbi-vor luptătorii vajnici ai luptelor multe și grele, grăbi-vor țărani harnici, muncitori ai gliei străbune, grăbi-va floarea mândră a tineretului nostru mai rămas în urma cataclismului neimpozabil și grăbi-vor femeile și fecioarele române, mamele, soțiile, surorile și logodnicele acelora, cari azi în numele poporului românesc din Transilvania și Ungaria vor rosti în fata lumii Credeul vremilor noi al unității noastre naționale.

În aceste clipe mari și sfinte să uităm trecutului plin de jale și suferințe, să uităm sbuciumul sufletelor noastre, să uităm toată urgia de veacuri răbdată și să ne înălțăm inimile pline de sfântă bucurie către Națiunea Română, care astăzi prăznuiește învierea sa la viață liberă și națională.

Uitați voi mame lacrimile multe, cari v'au brăzdat fețele legănând între cântece de jale o draslele voastre, precum mame în lume nu au vărsat și cântat mai amar știind pe copii voștri străini pe pământul strămoșilor lor și numai a munci, a lupta și a muri pentru interese străine.

Uitați voi soții, tot amarul zibelor negre, când vedeți pe bărbații voștri prizonieri pentru lupta lor dreaptă ce au purtat pentru drepturile omenești și naționale ale neamului vostru.

Uitați voi surori și logodnice pe voinicii mândri, cari s'au luptat și murit sub steaguri steine.

Din jalea voastră femei române, din sbuciumul sufletelor și inimelor voastre a răsărit minunea mântuirii noastre.

Ne închinăm ție, măreață adunare și steagului tău sfânt, care e simbolul unirei tuturor Românilor.

Elena Pop Hossu-Longin.

Din Bistrița.

În 4 Nov. s'a constituit *Senatul național român* al comitatului Bistrița-Năsăud, cu sediul în Bistrița.

A fost o grandioasă afirmare. Nu vom uita niciodată avântatele vorbe ale prezidentului dr. G. Tripou, care ne-a stors primele lacrimi de fericire, ne-a luat de pe umeri marea de suferințe și îngrijorări. Acolo la masa verde vedem pe toți fruntașii noștri din Bistrița, încunjuți de garda tinerimei și a economilor, într'o armonioasă unire; într'o frățească conlucrare.

Senatul național român s'a constituit astfel: Prezidenți: Dr. G. Tripou, dr. V. Pahone, dr. L. Scridon, D. Vaida, Gr. Pletosu, dr. A. Pop. Secretari: Dr. V. Moldovan, Emil A. Chiffa, dr. I. Lazar, I. Petringel, A. Balteag. Cassar: I. Corbu.

Urmează apoi o listă de vre-o 60 membri și bărbați de încredere, compusă din toate păturile societății.

S'a purces apoi la organizarea gardei naționale române. De comandant s'a aclamat Dr. G. Triff, care în unire cu oficerii români, s'a pus pe organizarea gardei.

Reuniunea femeilor române din Bistrița, în frunte cu prezidenta ei dna Valeria Manu, a început cu mult zor și zel munca ce o reclamă zilele mărețe.

Cât de schimbată e viața odinioară atât de liniștită a orașului nostru. Stradele pline de lume, pe toți îi vezi împodobiți cu mândrul tricolor, posturi și patrulare române circula pe strada; posturi la gară, posturi la poșta, posturi românești la toate edificiile însemnate.

Organizația gardelor pornită din Bistrița ca o lavină se întinde peste tot comitatul, căci jandarmeria desființată și desarmată, gardele o înlocuiesc.

Ziua înălțătoare a fost ziua de 7 Nov., ziua când garda națională din Bistrița a pus jurământ senatului și totodată s'a sfintit și steagul gardei.

În 10 L. c. pe piața Borgoprundului, sub cerul liber s'a celebrat sfintirea celor 8 steaguri ale celor 8 garde naționale române din comunele Borgo-Prund, Rus, Borgo-Joseni, Borgo-Mijloceni, Borgo-Suseni, Borgo-Bistrița, Borgo-Tiha și Borgo-Mureșeni. Sfintirea s'a îndeplinit cu mare ceremonie. A fost un praznic măret cum n'a mai văzut Bărgăul, lacrimi de fericire se prelungeau din ochii tuturor, Apoi d. Ordace, zelosul și neobositul organizator, ne-a adus stirea telefonic, că frații Bucovineni în unire cu soimii României trimt salutul frățesc fraților Bărgăului.

Din țara lu Doda

Își i-au fâlpășita mulți dintre acei notari, cari în satele lor s'au crezut a fi mici Dzei. Vântul dreptății mătură și aceste lichele afurisite, cari 4 ani și mai bine — sângele n'l'au subț. Respect și laudă celorce în vremea de grea cumpănă a războiului au fost oblăduitori cinstiți ai norodului încredințat lor. Puțini au fost — dar multă e alipirea și recunoștința poporului azi față de ei și loc de cinste li se cuvine mâne în gospodăria rânduită a neamului mut, mare și tare.

O scorpie a fost și notarul evreu Verner din Borlova Carasseverinului. Venind voinicii noștri acasă, i-au asaltat casa și în încăperile ei au găsit aproape două vagoane de făină, bucate, zahăr, unsoare etc. Pe când aci mai mândri ai noștri se potopeau de gloanțe și foame pe fronturi, iar cei scumpi ai lor cădeau de greul muncii și de lipsuri acasă —

el afurisitul a făcut în conacul lui magazină de bucate, magazină de blesteme ai celor scurtați prin asta.

Ce se întâmplă? Românii — pe dânsul îl fac scăpat. Licheaua prin intermedierea neamurilor din Caransebeș — duce la Borlova vre-o 20 soldați și 4 oficeri. Când intră aceștia în sat — nația era tocmai ocupată cu împărțirea după drept a făinei, ceea ce a fost întrelăsat la vremea sa să facă notarul. Și fără de nici o vorbă — dau salve. Victima o fețiță de 6 ani. Mama fetei aude, aleargă să-și i-a în brațe odorul. Soldații o îmbrăncesc. Li roagă. — Bine ia-o, dar stai departe că și pe tine te puscăm.

Astfel s'au purtat honvezii dela reg. II de artilerie din Gyula cu Iustina Ursulescu.

Tot acești viteji se prezintă sub conducerea sergentului major de jandarmi în casa Rusandei Bălan. Și nici tu Stan, nici tu Bran — jandarmul Számadó străpunge cu baioneta pe bărbatul Rusandei. Iar ca să încete cu svârcolirile grozave — îi dă și un glonte. Pe Rusanda, tata și mama ei — îi depoartă la casa comunală. Aici îi lasă sub pază, și o parte din soldați se întorc ia casa bieteii femeii, restoarnă, zdrobese toate și fură 2700 cor și 2 meți de-grâu.

Asemeni fac cu Ilea Drăgălina pe care o scoală din pat — era greu bolnavă — o duc la primărie, ca în pace să-i poată fura cele 1940 cor acasă.

Iar pe păduva Eufrosina Drăgălina asemeni o țin sub strajă la primărie, până ce de acasă îi fură 400 cor., 10 klg. slănină, 1 păreche ghete, 2 cuțite, 2 kg. zahar și 4 baste.

Așa-i că e frumos democratismul ungu-resc?

N'am isprăvit încă. În clipele când ceata încredințată cu restabilirea păcii și a bunei rândueli în Borlova intra în sat — părintele Eliseu Drăgălina tănuia la fereastră cu ginere-său Ilie Sârbu, preot în Rusca. Sergentu Kóvács îi chiamă: „veniți la casa comunală să vă dați seama.” Pleacă slujitorii altarului. La poartă un ofițer întrebă pe părintele Eliseu: Cine ești tu? — Eu sunt preot. — Dar preotul cel tânăr aici e? — Da, ăsta e ginerele meu. O isbire în piept îl aruncă pe părintele Eliseu în curte. Pe părintele Sârbu îl trag afară, și cad palmele și pumnii ca ploaia peste fața lui, dar și mai ales isbirile de baionetă și de patul puștii. Vrea să zică ceva, ear pumnii îi astupă gura. Ajunge la jidanul Goldschmidt, care asemenea a gustat câțva din răsbunarea poporului. Jidoavcele ies înaintea lor, și întrebă pe locot. Strauss, rudenja lor: „Ce faceți cu părintele? L'ați luat de talmaciu?” — Ba nu tocmai răspunde Kovács, l'am luat — ca să împuscăm pe acest nemernic agitator. — El? Cine a scăpat pe Verner, cine ne-a mângăiat penoi? Cu mari rugăminți, cu stărueli din partea lui Strauss, dar mai ales a unui ofițer sârb — scapă părintele Sârbu.

Îl duc la biserică între baionete, ca să-l joare la sf. evanghelie, că va fi de-aci înainte — om. Face și treaba asta. Ies afară ceilalți ofițeri și soldați. Rămâne numai cel sârb. Ingenunchie, se roagă plângând se scoală, sărută obrazii pălăuși ai părintelui Sârbu, lacrimile spală obrazii zdrobiți, o strângere de mână călduroasă — și dispare în ceata celorlalți, dintre cari unul a făcut perclisiție la preotul Eliseu, și între aitele au recvirat și un ceas de argint.

Astfel și-au dat păcatelor cea din urmă spășire — creștinii din Borlova, astfel au făcut pace și bună ordine instrumentele maghiare, bașibuzucii moderni în ziua de 5 Nov. nou într'un sat românesc.

Pavel Greu.

Impresii din revoluție.

Cu cine să pertractăm noi? Răspunsul nu poate fi decât unul, clar și rezolut: numai și numai cu oamenii noi, cu aceia, cari au autoritate în fața poporului.

Un fenomen extraordinar al revoluțiilor e, persoane obscure (mai bine zis, ținute în ob-

scrifate) apar cu repezeală uimitoare pe arena publică, luminând cu strălucirea orbitoare a meteorilor țărăniști, după sine ca într-o vâltoare de bună masă, lăptositate de vraia puterii lor. Apăsăm a căsca și observăm pe întregul linie, începând de sus, din fruntea totalității unui neam, a unui stat, până jos la comunitatea îngustă a unui cătun de munte. În fiecare sat vom afla un individ, care fie că înzestrat cu căități superioare, poartă rolul de conducător. Acesta este omul nostru și noi după acesta trebuie să căutăm! Pe acesta să-l convingem de însemnătatea vremurilor prin care trecem și prin gura lui să ne impunem ideile noastre poporului.

Interesante cazuri am observat în cercul Hăl-magiului (comitatul Arad). După ce odată s'au răfuit cu dl protopretore și cu notarii au continuat-o cu primarii. În multe cazuri i-au dat o părulă primarului, i-au despotat de pecete (simbolul puterii oficiale) și și-au ales primar nou. Acum vine indignat primarul vechiu și se jebuește, că l-au alungat din slujbă, alegând de primar pe golanul cutare. Acestora, dacă nu vrei să-ți perzi terenul de sub picioare, nu le poți spune decât: „du-te acasă nene dragă, fii pe pace, că și a dtale vreme a trecut”.

Să vină apoi omul cel nou, alesul poporului și numai puțin talent de acvire, să ai, înțelegerea va succede și s'a restabilit pacea în comună. Ce e drept se vor jigni ambițiile, le va cădea greu oamenilor, să-și lase puterea din mână, însă fie și brusc și nemilos odată trebuie să rupem cu trecutul.

Nici când nu au fost mai actuale decât azi, zisele poetului neamt Schiller: „Das alte stürzt, es aendent sich die Welt und neues Leben blüht aus den Ruinen”.

Tr. Mager.

ORGANIZAREA ROMÂNILOR.

In cercul Birchișului

În început izolat de alte centre s'a organizat garda națională la 5 Nov., mai întâi în sediul cercului, în Birchiș sub conducerea preotului Emil Grădinaru și a învățătorului Silviu Petruțoiu. 60 gardisti cu solemnă însufletire au depus jurământul de credință Consiliului Național românesc. Ulterior, cu concursul lor, comandantul secției a organizat în întreg cercul consilii și garde naționale. La 10 Nov. s'a încheiat legătura de frățietate cu bravii făgeteni — în frunte cu învățătorul Dănilă Iliescu — în frumoasa serbare națională ce s'a ținut în Birchiș.

Ocele Mureșului.

În 8 l. c. în mijlocul unei însufletiri enorme și în prezența unui public de peste 5000 oameni s'a ținut adunarea națională de organizare a poporului român din Ocele Mureșului. S'a constituit consiliul național local sub prezidenția protopopului gr.-cat. Emil Pop, binemeritat pentru cauza noastră națională prin suferințele de cari a fost părtaş. De viceprezidenți s'au ales dr. Iuliu Morariu avocat și Petru Roșca paroh gr. or., director la banca „Soimul”, iar de secretar dr. Basil Stoica medic.

S'a format apoi garda națională de 150 membri. După închiderea adunării publicul adunat a parcurs străzile orașului — în frunte cu stindarde naționale, cari s'au arborat pe edificiile noastre publice — cu cântece și marșuri românești executate de orchestra muncitorilor dela baia de sare.

Comandant al gardei noastre a fost ales inimosul și însufletitul tânăr Marian Draghiciu, stegar în rezervă, rigorozant în drepturi, căruia prin stăruință de fier și muncă extraordinară de zi și noapte i-a succes până acum a susține perfect ordinea și siguranța publică în aceasta localitate, unde aranjamentul băilor de sare și fabrica de sodă reprezintă valori de zeci de milioane, dar unde totodată hântăie multe lipsuri și mari păcate, provenite din mizerie și lipsa de cultură și sentimente curate — și unde munca de subminare a instigatorilor din afară de multeori amenința totul cu prăbușire.

Petru Roșca, dir.

Comitatul Ugocea.

Organizația în spiritul lozincei de liberă dispoziție asupra sorții i-au aflat pregătiți și pe Români din Ugocea, parte până acumă preterată și neglijată în seamă. S'a format și aici sfatul național român comitatens la 17 Nov. 1918, în Furt. leși fiind de prezident Ioan Dobossy protopop,

de viceprezidenți dr. Sever Pap avocat și Iustin Pop, preot, de secretar dr. Ioan Dobossy avocat, iar de membri ai comitetului executiv preoții Ioan Pop, Ioan Hotea, Tit Pop, Atanasie Doros și Gh. Jurca, restul țărani, laolaltă 24 inși. Acest comitet executiv cutrieră satele românești din Ugocea cu scopul de-a forma sfaturile comunale.

Rugăm Consiliul național român central, ca la timpul său să nu-și uite de cele 8 comune frunțase, curat românești, cu peste 10.000 locuitori din Ugocea, cari comune dealcum sunt în continuitate cu masa mare a românismului.

Dr. Sever Pap, avocat.

Hususău.

În 10 Nov. a. c. s'a constituit Consiliul național român și garda națională română din Hususău-Rati-Bic care a depus jurământul Consiliului național român. În satele de aici niște ționiști jidovi înarmați săvârșesc cele mai mari brutalități, omorând, maltratând și jăfuind pe bieții Români fără cauză adevărată și fără împotrivire, fiindcă n'au arme.

Sălagiu.

În comuna din marginea Sălagiului Sumpul-de-jos în 17 Nov. c. s'a constituit Comitetul național român comunal. Prezident protopopul-paroh Petru Cupcea.

Adunarea aderează la memorabila declarațiune românească din dieta ungară. Admiră pe susținătorii cauzei române peste tot. Deosebit ne-a atins, că foștilor noștri stăpânitori le suntem atât de dragi, că scoțându-ne din zona română „dorec” să ne țină la pieptul lor. Departe de noi, către Tisa și nici decât către Șimleu, este granița limbei române; uneltirile statistice nu ne impoartă. Noi și ținutul acesta suntem pământ românesc. Nu cerem din dragoste, las' că ne vom feri ori vom peri și noi, unde se vor feri ori vor peri ceilalți Români. Toată adunarea a jurat fidelitate C. N. R. C. cu nădejdea în unitatea românilor întregi, ce nu poate întârzia.

Petru Cupcea, protopop.

Adunarea națională din Lemlac.

Sâmbătă, în 23 Nov. și-a ținut poporul românesc din Lemlac impozanta adunare națională, cu care ocazie s'a constituit în Sfat național român local și s'a organizat garda națională română sub conducerea stegarului Nicolae Herțeg, locuitor în Lemlac, solidarizându-se întru toate cu principiile de libera dispunere a suveranului nostru Sfat național român central.

Başbuzucisme.

Ingropați de vii.

La Josikafalva ungurii au ars de vii femei și bărbați români, și par'că întreg neamul românesc a țipat de durere închipuindu-și groaznica svârcolire a cărnii vii românești pe cărbunii roșii. Lumea întreagă, dincolo de foștile hotare, a luat la cunoștință cea isbucnire a sălbătăciei ultraasiatice. Actele luate asupra cazului din Josikafalva, trec din mână în mână pe la oficii, dar sunt vii încă și liberi fiarele acelea cu chip de om, cari au comis crimele. Judecata lor întârzie prea mult fiindcă cea crimă a fost comisă în Ardeal și-a fost comisă de unguri.

Atitudinea sovăitoare a forurilor competente se vede că e singura cauză a înmulțirii isbucnirilor ungurești de acest soi.

Azi primim știrea, că în comuna Bracă din e. Bihorului a sosit ieri un loc, ungar cu o trupă de gardisti naționali unguri, pentru a sili pe oameni să aducă înapoi lucrurile duse din prăvălia devastată a jidanului de acolo. Pe șase feciori români, abia întorși din front, i-au deținut, afirmative ca pe cei mai inovați în pornirea desvătării prăvăliei jidănești. În cordon de baionete i-au scos din sat, i-au dus până în cimitirul satului. Acolo i-au silit să-și sape groapa, apoi i-au împușcat. Rănile nu au fost mortale, dar atât de grele încât oamenii au fost puși în imposibilitate de-a se apăra. Au fost aruncați în gropi și de vii încă îngropați. Ne stă mîntea în loc și nu știm ce să facem: să scrâșnim din dinți și să ne răbunăm sau să cerem răsunarea lui Dumnezeu, să vie mai lute, decât dreptatea legilor republicane maghiare.

La 17 Nov. în legătură cu măcelul din Josikafalva, am adus în *Românul* o scurtă știre despre canibalismul din Petriș, care a durat 5 zile întregi, dela 4 până la 9 Noemvrie, rămânând doar cu foarte puțin sub recordul din Josikafalva.

Cercetarea criminală pornită imediat în contra făptuitorilor crimelor din Petriș, din mărturisile oamenilor a adunat până azi 40 pagini, a căror simplă cetire îți produce groază. În mărturisirea oficioasă a martorilor ascultați până acum, cetim că tulburările din Petriș s'au început luni la 4 Nov. Poporul se adunase în fața casei comunale, ca să-și primească competențele de alimente. 8 soldați reînțorși din front, au provocat, precum s'a făcut pretutindeni, și față de generali, pe sergentul de jandarmi Szilágyi, să-și lapede distincțiile. Impănatul s'a simțit ofenzat la culme, a considerat această cerere de o neiertată vină, autorităților superioare le-a raportat că în Petriș e revoluție, a cerut ajutor armat și reînțorși la Petriș a răscumpărat *onoarea* penelor de cocos cu sângele cald alor 20 de Români. După fapte ca aceste, cari nu au părere nici în istoria întunericului asiatic, primim azi o scrisoare, adresată redacției noastre din partea dulăului neîmbălzit dela Cluj, prof. Ștefan Apáthy, care ne face atenți, că azi avem de-a face cu alți unguri, nu cu ceice ne-au robit, urit, spânzurat, împușcat fără judecată, ci cu ungurii republicii libere maghiare, cari nu sunt de fel identici cu cei vechi. Nu, nu sunt identici. Este o deosebire colosală între ei. Cei vechi au făcut atac contra culturii noastre naționale românești, iar republicanii ne-ar stârpi cu totul de pe fața pământului. Cu întâmplările dela Josikafalva și Petriș, cari au avut un răsunset în presa întregii lumi culte, era veche ungurească nu are nici în clin nici în mănecă — este însă semnificativul debut al tinerei republice maghiare în fața lumii nouă.

În *Jibău* (com. Sălaj) au sosit câțiva oficanți de tren și soldați ai legiunei naționale maghiare din Jibău pentruca să pedepsască pe Români. Umblând prin satele din jur au împușcat în crucile bisericilor românești din Cuceu, Poptelec și Nirsida. În Mineu au furat 30 oi. Aiurea iau bani dela oameni, fură, până și lanturile dela ceasuri. Fac presiune asupra flăcăilor de 19—24 ani să-și înroleze în garda națională ungurească, pe cei cari rezistă îi împușcă! Aman, de așa republicani wilsoniani.

Jalea Zarandului.

Pacostea influenței spaniole, care se pare, că la orașe a mai răbit, s'a incubat prin satele noastre. Cazuri sporadice fuseseră, deja și în lunile de vară; s'au înmulțit în luna Octomvrie, dar se părea a fi toată treaba mai mult o jucărie neobvenind cazuri de moarte — doar unul-două într'un sat. Deodată cu vremea rece a lunei Noemvrie flagelul ia proporții înspăimântătoare, având ca urmare în foarte multe cazuri moartea. Năcazul e mai mare, când toți ai casei cad deodată la pat, și neavând cine-i îngriji pier cu zile. Și-s foarte dese cazurile aceste. Sunt familii în cari au murit câte 3—4—5 din casă în interval de două zile. Adevărată decimare.

Soldați sosiți din front, după 3—4 ani de trudă, mor acum acasă dimpreună cu femeile și copiii lor.

Satele Zarandului prezintă un tablou trist. Clopotele bisericilor vestesc zilnic triumful morții. Nu e crutat poporul, dar nici procentul intelectualilor, dăpăruți pe urma acestui flagel, nu-i de desconsiderat. Ne împlinim o dureroasă datorie de-a releva numele lor, ca al unora, cari mor cu nemângăierea în suflet nefiindu-le dat să vadă și să se bucure de mărețea și a realizării idealului visat și dorit de toți fiii neamului românesc.

Cea dintâi jertfă fu *Ioan Bârna* învățător pensionat din com. Vaca. Favoritul diletant al satelor noastre, în rolul perciunatilor, oaspele simpatic, cântărețul subtil al meselor ocazionale vesele, prietenul tuturor, naționalistul discret se stânge cu revolta în suflet, că nu-i e dat să vadă ceasul mult așteptat, după ce suferise atâta, în urma suspiciunilor și acuzelor mârșave, — amarul internării.

Imediat îi urmează *Ioan Mateiu* preot în Zdrapt, fost profesor de muzică la seminarul „Andreian”. Fire veselă, întruchiparea muncii și-a datorinții împlinite, părăsește și el valea Crișului-Alb ca pe veci să nu-i mai tremure sub arcuș: „Munții noștri aur poartă”...

În zilele trecute își huară rămas bun pe veche, dela orice aspirații pământestii *Slugan*, preot în

Bertin și Costea, preot în com. Vaca, Unul modest și retras, — celalalt îndărătnic și revoltat în fața stărilor de critică creiate de administrația civilă în decursul războiului.

Afară de părintele Costea, care moare în vârstă mai înaintată și nu lasă în urmă familie grea, ceilalți trei mor, relativ tineri — între 35—43 ani, lăsând în urma lor familii numeroase și între condiții serioase de existență.

Moare poporul și-i mor conducătorii. Zilele, cari ar trebui să fie zile de sărbătoare, sunt îmbrăcate în giulgiu posomorît, de jale. A. M.

Cronica zilei.

Trupele românești înaintază cu putere pe toată linia. În valea Mureșului au trecut de Meșterhâza, Poletii-Iiva, apropiindu-se de Reghinul-săseșc. Intrarea în Brașov se așteaptă pe mâine, Sâmbătă, iar în Cuj pe Duminecă. Se speră că în cursul 3 săptămâni ocuparea tuturor teritoriilor locuite de Români, până la Tisa, să fie îndeplinită.

Trupele maghiare au fost silit să cedeze orașul Nagyszombat Cehilor și să se retragă. Cehii continuă înaintarea spre Vágkeresztur și Ziffer; lângă Pöstény au ocupat localitatea Verbo, asemenea și Zajugrac și Stoinfa, aproape de Mariental.

După ziarul ceh din Praga, Norodni Politika: În cadrelor trupelor ceho-slovice vor lupta și ofițeri englezi, francezi și americani. Astfel — adaugă ziarele maghiare — Maghiarii în caz de rezistență, se vor afla iarăși în fața antantei.

Din Zagreb se vesteste, că trupele franceze vor prelua liniile ferate Fiume—Budapest și Fiume—Belgrad.

Corriere dela Sera anunță, că trupe italiene sunt în drum spre Viena. Italienii vor ocupa și orașul german München.

Anglia va ocupa Germania — după cum scrie Daily Chronicle. Poporul german trebuie să-și formeze un guvern sau guverne responsabile, iar noi (Englezii) nu putem alege altceva decât să ținem ocupată Germania, până când se va restabili ordinea.

Informații din Zürich spun, că pregătirile pentru pacea-preliminară sunt în parte încheiate. Fiecare stat al antantei și-a făcut deja principiile, după cari se vor conduce la tratative, — acum se lucrează la programa comună a statelor antantiste pentru conferința de pace. Delegații antantei vor locui în Paris, ai statelor centrale în împrejurimea Parisului.

Echo de Paris are informația, că tratative de pace-preliminară vor începe numai la începutul lunii Ianuarie și vor dura aproximativ o lună și jumătate. În urmărire abia spre sfârșitul lui Februarie, va fi iscălit contractul-preliminar.

Ziarul ministrului președinte al Franței, Clemenceau, L'Homme, publică lista acelor persoane, a căror extradare va cere-o conferința de pace. Iată-o: Wilhelm eximpărat, fostul prinț de coroană, șeful cartierului general german, amiralul Tirpitz, generalul Hoffmann, generalul Falkenhayn, fostul șef al statuului major austro-ungar Conrad de Hötendorf și încă vre-o 21 persoane.

INFORMAȚIUNI.

Fără țară.

Factorilor răspunzători.

Eu sunt om fără de țară
Un strop de foc purtat de vânt
Un rob răsleț, scăpat de țară
Cel mai sărac de pe pământ.
Eu sunt un mag de legea nouă,
Un biet nebun orbit de-o stea,
Ce-am rălăcit să v'aduc vouă,
Poveștile din țara mea.

Eu sunt o lacrimă târzie
Din plânsul unei mii de ani,
Sunt visul, care reinvie

La vetrele celor orfani
Sunt o-mustrare călătoare
De pe tărâmurii fără glas,
Și dintr-o iume care moare
Sunt sîrghișul, ce-a mai rămas.

Eu sunt oftatul, care plînge
Acolo'n saful meu din deal,
Sunt țipătul muiat în sânge
Al văduvelor din Ardeal.
Sunt solul dragostii și al urii,
Un visător al biruinții,
Ce port blăstem în cerul gurii
Drept moștenire din părinți.

Eu m'am desprins dintre morminte,
Din cripte umede și reci,
De-unde-aducerile-aminte
Țin straie unui gând de veci,
Și cu florul, care poartă
Pe cei încrezători în frați
V'am plâns la fiecare poartă
Durerea morților uitați.

Azi simt cum noaptea se coboară
Pe dimineața mea de ieri,
Cum cântul meu se înfășoară
În giulgiul veșniciei făceri...
Și printru voi îmi duc povara
Stropit de răs și de noroi,
Căci val de cine-și pierde țara
Ca să și-o ceară dela voi...

(Din volumul *Flori de sânge*, apărut la București înainte de intrarea României în război).

O. Goga.

Învățați românește și sârbește! Nu demult, către sfârșitul anului al doilea de război, eram cu fetița mea, care nu împlinise încă doi ani, în tramvai, în drum spre gară. Fetița abia îngâna câteva cuvinte în limba mamei sale și — guralivă ca toate fetițele — a început să-și dapene întreg dicționarul, în românește. „Ticăloșie să vorbească oricine altă limbă decât cea maghiară, în Țara ungurească!” — strigară în gura mare cei de față. Biata fetiță! În vremea am răspuns scurt atacurilor mișeleștii, ea continua, neștiutoare — în sufletul ei curat — de cele ce se întâmplă. „Nu lătra câțel valah!” — suierară aceleași limbi de vipere.

Aceasta și multe alte întâmplări încă mă năpădesc, cetind într'un ziar de bulevard, cel mai jidovit și mai sovunist ziar din Arad, următoarele rânduri, în legătură cu închiderea școalelor, respective cu sfaturile ce le da tinerimii maghiare:

„Abia acum, în timpul trist când națiunea maghiară e total orfană, abia acum vedem, ce lipsă mare avem de limbi străine. Trebuie să neînsușim nu numai limbile mari apusene, ci și limbile națiunilor cari trăiesc în jurul nostru. Enormă greșeala, că nu vorbim sârbește, românește, câtă vreme am putea ușor învăța aceste limbi, pentru că concetățenii noștri sârbi și români ni-ar sta desigur într'ajutor în nizuințele noastre. Limbi poți învăța numai în practică. Numai vorbirea continuă îți dă siguranța unei limbi. Tinerimea (maghiară) să se folosească de ferile lungi și să învețe românește și sârbește. Desigur îi vor folosi!”

Desigur! Dar cum stăm atunci cu ticăloșia de-a vorbi altă limbă, cu lătratul și specia cânilor!? Parcă — încetșor — totuși încep să înțeleagă!

Sistarea prelegerilor în toate școalele din Arad. Prefectul dr. Varjassy a ordonat închiderea imediată a școalelor din Arad, până la alte dispoziții. Motivele nu se spun în ordin, avem însă informații precise, că motivul principal e spiritul agitat al tinerimii, manifestat în înzultele zilnice la adresa Românilor și Sârbilor; motive de-a doua mână: lipsa materialului de încălzit și gripa spaniolă ce mai grăsează încă.

Prelegerile în Brad, la gimnaziul românesc se vor începe numai în 15 (28) Dec.

† **Maria dr. Rákóczi Fieľep** de Kápolna născ. Lupu a încetat din viață la 23 Noemvrie a .c. în etate de 21 ani și o jum. an al fericitei sale căsătorii.

† **Aurelia dr. Hango** născ. Pop după lungi și grele suferințe în etate de 27 ani, la 20 Noemvrie 1918 dimineața la orele 8 și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului.

Apucături mișelești. Ni-se comunică din Cluj următoarele:

Soldatii români, cari se înapoiază dela fronturi, parte sunt siliți cu forța, parte sunt ademniți cu fel de fel de lingusiri și informații false, ca să se înroleze în armata organizată împotriva Cehilor.

Zilele acestea au plecat cu știrea și învoirea (desigur și la *indemn!* N. R.) dilor O. Jászai și B. Jamesó, 400 agenți, în buzunare cu un capital de 30 milioane de coroane, ca să urnească și să lătească bolșevichismul între țărani români, în rândul întâi însă — bine înțeles — între soldatii români. Se vede că dl. Jászai încearcă să-și pună

în faptă amenințarea din Arad. Pe față e mai cinstit dle Jászai! — Intre agenți ar fi și câțiva Români (nu pot fi Români în sentimente! N. R.) decăzuți și cumpărați cu bani grei, — chiar și un „profesor de românește” la universitatea din Budapesta.

Soldatii Săcui sunt reținuți în trecere. Li înarmează cu puști, mitraliere și tunuri, îi provăd cu muniții. Astfel echipați sunt trimiși spre granița de răsărit cu ordinul de-a pune rezistență armatei române. — Până acum au plecat cinci transporturi. Să n'o măncoce cumva nespălată!

ȘCOALA CIV. GR.-OR. ROM. DE FETE DIN ARAD a sistat prelegerile, — întocmai ca și celelalte școale din oraș. Despre începerea prelegerilor vom anunța elevele la timpul său.

Diracțiunea școlii.

Sfințire de steag în Șeitin. În Șeitin s'a sfințit în 24 Nov. un steag pregătit de doamnele, domnișoare și fete de țaran în frunte cu dna Manta soția președintelui consiliului național român local din Șeitin.

Convorbiri științifice. Au apărut nr.ii 7—9 din revista lunară pentru știință și cultură, redactată de d. Gavril Todiciă. Apare în Orăștie și costă 10 cor. la an.

Legiunea română. Sub acest titlu apare în Oravița organul oficial al consiliului național român de acolo. Apare periodic și costă exemplarul 40 fil. Redactor: dr. Mihail Grosșianu.

Biblioteca Semănătorul nr. 40. A apărut Biblioteca Semănătorul nr. 40 conținând *Cântări naționale* și anume: 1. Desteaptă-te Române, 2. Trei colori, 3. Pe-al nostru steag, 4. Răpirea Basarabiei, 5. Hora Sinaiei, 6. Drum bun... 7. Hora dela Plevna, 8. Hora Reshelului, 9. Cântec de război, 10. Vivat țara mea, 11. Limba românească, 12. Latina ginta, 13. Fii ai României, 14. Sunt vânător, 15. Trecerea Dunării, 16. Hora Severinului, 17. Hora Unirii, 18. Hora dela Grivița, 19. Hora Dorobanților, 20. Marșul anului 1848, 21. Marșul lui Iancu, 22. Marșul lui Mihail Viteazul, 23. Marș ostășesc, 24. Calcă Române, 25. Auzi buciumul că simă, 26. Haideti frați cu arma în mână, 27. Mama lui Ștefan cel mare, 28. Ce e patria română, 29. Românilor cătră Tătar, 30. Frunzuliță de stejar, 31. Adio la Carpați, 32. Cea din urmă noapte alui Mihail cel Mare, 33. Penes Curcaml etc.

Prețul 80 fil. plus 20 fil. pentru port. Se poate comanda dela *Librăria Diecozană din Arad* (Deák Ferenc u. 35).

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

Praga, 28 Nov. Legiunea română compusă din 50 ofițeri și 50 soldați, a plecat ieri din Praga spre Ardeal. În fruntea legiunii era dus steagul tricolor românesc. Populația a făcut pe străzile orașului furtunoase ovații soldaților români.

Amsterdam 28 Nov. Corespondentul din Paris al ziarului *Rotendamscher* anunță, că la serbarea pentru învingerea ententei, care va avea loc la Paris, vor fi de față toți conducătorii ententei, apoi președinții republicilor de sud americane și trimisi de-ai aliaților din toate statele ententei.

Paris, 28 Nov. Armata a 3-a americană ca armată de ocupare, după cum anunță Times dispune acum de un sfert de milion de oameni și e comandată de gen. Dichmann.

Berlin, 28 Nov. Ministrul sanitar german nu a vrut să jure medici jidani pentru serviciu. Medicii jidani sunt foarte indignați contra acestei ordinațiuni.

Oficiale.

Președinții consiliilor naționale comitatense sunt din oficiu membri naturali ai Marei Adunări Naționale dela Alba-Iulia.

Dr. Ștefan C. Pop,
președ. C. N. R.

POSTA REDACȚIEI.

D. Iustin Ilesiu. Regretăm, dar sunt nepublicabile.

Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea.
Editor responsabil: Aurel Rusu.

Prețul unui exemplar 30 fileri.